

تهیه و تنظیم: الهام ممدی

همان‌طور که می‌دانید، تعداد سؤالات مبحث **قربانیت معنایی** در کنکور سراسری بیش از سایر مباحث است، و حدود ۹ سؤال به آن اختصاص دارد.

بنابر این لازم دانستیم که شما داوطلبان عزیز بر روی این مبحث تمرکز و تمرین بیشتری نمایید.

مفاهیم، آیات و متون کتاب درسی را به همراه نمونه‌های کنکور سراسری آورده‌ایم.

تمرین این آیات و تمرکز بر مفاهیم مشترک میانشان به شما کمک می‌کند که در تشخیص نمونه‌های مشابه موفق‌تر عمل کنید.

درس اول : الهی / همای رحمت

۱) ای کریمی که بخشنده‌ی عطای و ای مکیمی که پوشنده‌ی فطای و ای صمدی که از ادراک خلق جدایی و ای قادری که فدایی را سزایی، جان ما را صفای فود ده و ما را آن ده که آن به و مگذار ما را به که و مه (ریاضی ۸۷)	
۱	خداوند بخشنده‌ی دستگیر / کریم خطابش پوزش پذیر
۲	ای برتر از خیال و قیاس و گمان و وهم / و ز هر چه گفته‌اند و شنیدیم و خوانده‌ایم
۳	به خدایی سزا مر او را دان / شب شبگیر رو مر او را خوان
مفهوم	۱- دستگیری از بندگان ۲- فطابفش ۳- بی‌نیاز ۴- عاجز بودن بندگان از درک صفات خداوند ۵- سزاوار خداوندی بودن ۶- ما را واگذار به دیگری مکن.

۲) به نام آن فدای که نام او رامت روح است و پیغام او مفتاح فتوح است. ذکر او مرهم دل مجروح است و مهر او بلانشینان را کشتی نوع است. (تجربی ۸۸)	
۱	کاروانی که بود بدرقه‌اش حفظ خدا / به تجمل بنشیند به جلالت برود
مفهوم	۱- نام او موجب رامتی و آرامش روح است. ۲- توجّه او موجب کشایش است. ۳- مهر به او موجب رهایی است.

۳) دل، اگر فداشناسی همه در رخ علی بین / به علی شناختم من به فدا قسم، فدا را (فارغ از کشور ۸۶)	
۱	منت خدای را که به جود امام حق / بشناختم به حق، یقین و حقیقتش
مفهوم	شناختن مضرت علی (ع) بهترین وسیله برای شناختن خداوند می‌شود.

۴) نه فدا توانمش فوائد نه بشر توانمش گفت/ متمیزم چه نامم شته ملک لافتی را (زبان ۸۶)	
۱	آدمی چون تو در آفاق نشان نتوان داد/ بلکه در جنت فردوس نباشد چو تو حور
مفهوم	فوق بشری بودن حضرت علی (ع)

۵) بیا که قصر امل سفت سست بنیاد است/ بیار باده که بنیاد عمر بر باد است (ریاضی ۸۶ و ۸۷)	
۱	ز سیل حادثه صحرا و کوه در سفر است / چه واکشیده‌ای ای خانمان خراب این جا
۲	ای که در نعمت و نازی به جهان غره مباحث / که محال است در این مرحله امکان خلود
۳	دامن کشان که می‌رود امروز بر زمین / فردا غبار کالبدش در هوا رود
۴	وام جهان است تو را عمر تو / وام جهان بر تو نماند مدام
مفهوم	ناپایداری انسان و دنیا

درس چهارم: آورده‌اند که ...

۶) اصمیت امیراً و امسیت اسیراً (انسانی ۸۶، انسانی ۸۴ و هنر ۸۳)	
۱	گفتی که کجا رفتند آن تاجوران اینک/ ز ایشان شکم خاک است آبتن جاویدان
۲	کسی که تاج سرش بود در صباح به سر / نماز شام ورا خشت زیر سر دیدم
۳	آن مصر مملکت که تو دیدی خراب شد / وان نیل مکرمت که شنیدی سراب شد
۴	شد اوج وصل بر من مسکین حسیض هجر / دیشب، سپهر بودم امروز زمین شدم
۵	اکنون به داغ صد غم و صد محنتم اسیر / آن مرغ خوشدلی که تو دیدی پرید و رفت
۶	روزم به آخر آمد و روزی نژاد نیز / زان گونه روزگار که آن روزگار بود
۷	آن روزگار کو که مرا یار یار بود / دل بر کنار از این غم و او در کنار بود
مفهوم	ناپایداری مقام دنیا

۷) عبرت گیرید که من آن مردم که بامداد مطبغ مرا هزار و چهارصد شتر می‌کشید و شبانگاه سگی برداشته است و می‌برد. (تجربی ۸۵)	
۱	آن مصر مملکت که تو دیدی خراب شد / و آن نیل مکرمت که شنیدی سراب شد
۲	زمانه شکل دیگر گشت و رفت آن مهربانی‌ها / همه خونابه‌ی حسرت شده است آن دوست کامی‌ها
۳	بر آن نسق نبود وضع روزگار که بود / زمان به رنگ دگر شد زمین به رنگ دگر
مفهوم	ناپایداری

درس هفتم: آواز عشق

۸) ثوابت باشد ای دارای فرمان / اگر رمی کنی بر فوشه‌پینی (تجربی ۸۷)	
۱	خواهی که خدای بر تو بخشد / با خلق خدای کن نکویی
۲	بزرگی بایدت بخشندگی کن / که تا دانه نیفشانی نروید
۳	حاصل نشود رضای سلطان / تا خاطر بندگان نجویی
مفهوم	توجه به دیگران و دستگیری از ایشان

۹) فود ز فلک برتریم وز ملک افزون‌تریم / زین دو پرا نگذریم؟ منزل ما کبریاست (تجربی ۹۱)	
۱	که ای بلندنظر شاهباز سدره‌نشین / نشیمن تو نه این کنج محنت‌آباد است
۲	چرا به عالم اصلی خویش و نروم / دل از کجا و تماشای خاکدان ز کجا
مفهوم	اشاره به جایگاه اصلی انسان و بازگشت به عالم معنا
۱۰) ما به فلک بوده‌ایم یار ملک بوده‌ایم / باز همان جا (ویم) جمله که آن شهر ماست (هنر ۹۰)	
۱	طایر گلش قدسم چه دهم شرح فراق / که در این دامگه حادثه چون افتادم
۲	تو را ز کنگره‌ی عرش می‌زنند صغیر / ندانمت که در این دامگه چه افتاده است
۳	که ای بلند نظر شاهباز سدره نشین / نشیمن تو نه این کنج محنت آباد است
مفهوم	اشاره به جایگاه اصلی انسان

۱۱) آمد موه آست، کشتی قالب بیست / باز چه کشتی شکست، نوبت وصل و لقاست (ریاضی ۸۸)	
۱	نوبت خانه گذشت نوبت بستان رسید / صبح سعادت دمید، وقت وصل و لقاست
مفهوم	اشاره به مرگ انسان و بازگشت به عالم معنا

۱۲) فلق پوه مرغابیان زاده ز دریای جان / کی کند آن‌جا مقام مرغ کز آن بمر فاست (تجربی ۸۵)	
۱	دلا تا کی در این زندان فریب این و آن بینی / یکی زین چاه ظلمانی برون شو تا جهان بینی
۲	بلبل گلشن قدسم شده از جور فلک / بی‌گنه بسته‌ی زندان و گرفتار قفس
۳	بازخواهم به سوی مسکن عقبی رفتن / چه کنم گلخن دنیا پس از اینم بس و بس
مفهوم	اشاره به جایگاه اصلی انسان

درس نهم: آوردهاند که ...

۱۳) گر دایره‌ی کوزه ز گوهر سازند / از کوزه همان برون تراود که در اوست. (زبان ۸۵)

۱	گر درونت بد است گفتت بد / و درون تو خوب گفتت خوب
مفهوم	هر آن چه در درون آدمی نهفته است همان را آشکار می‌کند.

درس یازدهم: مائده‌های زمینی

۱۴) برای من فوآندن این که شن شامل‌ها نرم است کافی نیست، می‌فواهم پای برهنه‌ام این نرمی را مس کند (ریاضی ۹۰)

۱	ای اهل هنر قصه همین است که گفتم / هان تا نفروشید یقینی به گمانی
۲	جایی که یقین باشد شک را چه محل باشد / ظلمت به کجا ماند با نور که بستیزد
۳	آن چیز کزین پیش گمان بود یقین گشت / دانی نتوان داد یقینی به گمانی
مفهوم	تجربیه‌ی عملی و یقین حاصل کردن

۱۵) لا تدركه الابصار و هو يدرك الابصار (زبان ۸۵)

۱	پنهان ز دیده‌ها و همه دیده‌ها از اوست
مفهوم	دیده‌ها او را درک نمی‌کنند، اما او همه را درک می‌کند.

درس دوازدهم: در آرزوی تو باشم / دل می‌رود ز دستم

۱۶) به فوآبگاه عدم گر صد هزار سال بفسبم / به فوآب عافیت آن‌که به بوی موی تو باشم (هنر ۸۸)

۱	هزار سال پس از مرگم من چون باز آیی / ز خاک نعره برآرم که مرچبا ای دوست
۲	در قیامت چو سر از خاک لحد بردارم / گرد سودای تو بر دامن جانم باشد
۳	ور بدانم به در مرگ که حشرم با توست / از لحد رقص کنان تا به قیامت بروم
مفهوم	عاشق همواره به دنبال معشوق است.

۱۷) مدیث (روضه نگویم، گل بهشت نبویم / جمال مور نبویم، دوان به سوی تو باشم) (فلاح از کتوبر ۸۹ و ۹۱ و (تبریز) ۸۸ و انسانی ۸۷)

از در خویش خدا را به بهشتم مفرست / که سر کوی تو از کون و مکان ما را بس	۱
قومی هوای نعمت دنیا همی پزند / قومی هوای عقبی و ما را هوای دوست	۲
ما مست شراب ناب عشقیم / نه تشنه‌ی سلسبیل (= چشمه‌ای در بهشت) و کافور	۳
گر خمر بهشت است، بریزید که بی‌دوست / هر شربت عذیب که دهی عین عذاب است	۴
گرم با صالحان بی‌دوست فردا در بهشت آرند / همان بهتر که در دوزخ برندم با گنهکاران	۵
می بهشت ننوشم ز دست ساقی رضوان / مرا به باده چه حاجت که مست روی تو باشم	۶
کلید هشت بهشت ار به من دهد رضوان / نه مردم ار بگذارم در سرای تو را	۷
الهی! اگر مرا در دوزخ کنی، دعوی‌دار نیستم و اگر در بهشت کنی، بی‌جمال تو خریدار نیستم. تا بهای قرب تو بشناختیم، عیش بهشت فراموش شد.	۸
الهی اگر بهشت چون چشم و چراغ است، بی‌دیدار تو درد و داغ است. رهی را بی‌دیدار نه به مزد حاجت است نه با بهشت کار.	۹
الهی! من به حور و قصور ننازم، اگر نفسی با تو پردازم از آن هزار بهشت سازم؛ یک نظر در من نگری دو گیتی به آب اندازم.	۱۰
مفهوم عاشق فقط به دنبال معشوق است و به سایر زیبایی‌ها توجه ندارد و از آن‌ها دل بریده است.	

۱۸) ای صامب کرامت، شکرانه‌ی سلامت / روزی تقدی کن درویش بینوا را (هنر ۸۹)

ای صاحب مال، فضل کن بر درویش / گر فضل خدای می‌شناسی بر خویش	۱
چو خود را قوی حال بینی و خوش / به شکرانه بار ضعیفان بکش	۲
به شکر آن که تو در خانه‌ای و اهلت پیش / نظر دریغ مدار از مسافر درویش	۳
مفهوم توجه به بینوایان و فقرا	

۱۹) ده روزه مهر گردون افسانه است و افسون / نیکی به جای یاران فرصت شمار یارا (هنر ۸۹)

آن را که به جای دوست هر دم کرمی / عذرش بنه ار کند به عمری ستمی	۱
پدر به جای پسر هرگز این کرم نکند / که دست جود تو با خاندان آدم کرد	۲
هرچ از وفا به جای من آن بی‌وفا کند / آن را وفا شمارم اگر چه جفا کند	۳
مفهوم به جای: در مق	

۱۲۰) مافظ به خود نپوشید این فرقه‌ی می‌آلود / ای شیخ پاکدامن، معذور دار ما را (فاجع از کشور ۸۸)	
۱	زلف دلدار چو زنار همی فرماید / برو ای شیخ که شد بر تن ما خرقة حرام
مفهوم	بی‌اقتیاری
۱۲۱) دلا تا کی در این زندان فریب این و آن بینی / یکی زین چاه ظلمانی برون شو تا جهان بینی (هنر ۹۱)	
۱	دست و پای زدییم در نگرفت / پشت پای زدییم و وارستیم
مفهوم	قطع تعلق از دنیا و ظواهر آن

درس سیزدهم: باغ عشق

۱۲۲) ور امروز اندرین منزل تو را جانی زیان آمد / زهی سرمایه و سودا که فردا زان زیان بینی (تجربی ۹۰)	
مفهوم	پذیرش فُسارت و فُسران، به منظور سود فراوان

۱۲۳) به سرش نوا آمد که بایزید هنوز تویی تو همراه توست، اگر فواهی که به ما (سی، خود را بر در بگزار و درآی (تجربی ۹۰ و فاجع از کشور ۸۸)	
۱	نشود تا دلت از قید علایق آزاد / نتوان جلوه‌ی آن سرو خرامان دیدن
۲	جان تو را باید و باید غم تن چند خوری / بگذر از تن اگر هست سر جان دیدن
۳	ای که داری هوس طلعت جانان دیدن / نیست باید شدنت وانگهش آسان دیدن
۴	گر صد بار در روزی شهید راه حق گردی / هم از گبران یکی باشی چو خود را در میان بینی
مفهوم	برای وصال باید خود را کنار گذاشت.

۱۲۴) ز یزدان دان، نه از ارکان، که کوه دیدگی باشد/ که قطعی کز فرد فیزد، تو آن را از بنان بینی (فاجع از کشور ۸۹ و زیان ۸۶)	
۱	دور او هرچه کرد و هرچه کند / کرده‌ی کردگار کیهان است
۲	همه قضا و قدر کردگار عالم راست / مدان تو نیک و بدی جز ز ایزد داور
۳	در گوش دلم گفت فلک پنهانی / کاری که خدا کند ز من می‌دانی؟
۴	تو کار خویش به فضل خدای کن تفویض (سپردن) / به روز دولت و نکبت، که کار کار خداست
	تو را گر تلخ و گر شیرین شود کام / هم از ساقی شناس او را نه از جام
مفهوم	همه‌ی امور به دست خداوند است. (پیدا کردن منشأ اصلی امور)

۲۵) عطا از خلق چون هوایی، گر او را مال ده گوئی / به سوی عیب چون پویی، گر او را غیب دان بینی؟ تبری ۸۷ و زبان ۸۷	
۱	بر در ارباب بی مروّت دنیا / چند نشینی که خواجه کی به در آید؟
۲	جهان پیشگاه الهی است، در پیشگاه وی به نافرمانی و گناه روی نیاورید.
مفهوم	همه چیز از خداوند و متعلق به اوست.
۲۶) تو یک ساعت چه افریدون به میدان باش تا زین پس / به هر جانب که (و آری درفش کویان بینی (زبان ۹۱ و فارغ از کشور ۸۷	
۱	مشو غافل ز گردیدن که روزی در قدم باشد / همین آوازه می آید ز سنگ آسیا بیرون
۲	نشاید بهی یافت بی رنج و بیم / که بی رنج کس نارد از سنگ سیم
۳	هر آن کس که بگریزد از کار کرد / از او دور شد نام و ننگ نبرد
۴	تا عنان نفس سرکش را به دست آوردهام / توسن افلاک چون عیسی است زیر زین مرا
مفهوم	تلاش و کوشش موجب رسیدن به هدف است.

۲۷) بدین زور و زر دنیا چه بی عقلان مشو غره / که این آن نوبهاری نیست کش بی مهرگان بینی (فارغ از کشور ۹۱ و زبان ۸۸	
۱	اگر جهان همه کام است و دشمن اندر پی / به دوستی که جهان جای کامرانی نیست
۲	کدام باد بهاری وزید در آفاق / که باز در عقبش نکبتی خزانی نیست؟
۳	دل ای رفیق در این کاروان سرای مبند / که خانه ساختن آیین کاروانی نیست
۴	غره مشو بدان که جهانت عزیز کرد / ای بس عزیز کرده‌ی خود را که کرد خوار
۵	به خاک بر مرو ای آدمی به نخوت و ناز / که زیر پای تو هم چون تو آدمی زاد است
۶	ایا سرگشته‌ی دنیا مشو غره به مهر او / که بس سرکش که اندر گور خشتی زیر سر دارد
مفهوم	ناپایداری و گذرا بودن دنیا و تعلقات آن

۲۸) العالم مَمضَر الله لا تصموا فی مَمضره (زبان ۸۸	
۱	گم مشو از حضرت و جا را بین / دل به حضور آر و خدا را بین
مفهوم	عالم ممضر خداوند است. در ممضر او گناه نکنید.

۲۹) دو قدم بیش نیست این همه راه / راه نزدیک شد سمن کوتاه یک قدم بر سر وجود نهی / وان دگر در بر ودود نهی (ریاضی ۸۵	
۱	نشان خواهی از وی، ز خود بی نشان شو / که من زو نشان جستم از بی نشانی
مفهوم	برای وصال باید خود را نادیده گرفت.

درس چهاردهم: تربیت انسانی و سنت ملی ما

۳۰) الْمَلِكُ يَبْقَى مَعَ الْكُفْرِ وَ لَا يَبْقَى مَعَ الظُّلْمِ (ریاضی ۹۱)	
۱	از ظلم حذر کن اگر ت باید ملک / در سایه‌ی معدلت بیاساید ملک با کفر توان ملک نگه داشت ولی / با ظلم و ستمگری نمی‌پاید ملک
مفهوم	مکومت با کفر باقی می‌ماند اما با ظلم نه.

۳۱) دانش و آزادی و دین و مروت / این همه را بنده‌ی درم نتوان کرد (زبان ۸۸)	
۱	چنین است گیتی پر از آز و درد / از او تا توان، گرد بیشی مگرد
۲	در قناعت که تو را دسترس است / گر همه عزت نفس است بس است
۳	روده‌ی تنگ به یک نان جوین پر گردد / نعمت روی زمین پر نکند دیده‌ی تنگ
مفهوم	نمی‌توان آزادی و دین و جوان مردی را در راه مال و ثروت فدا کرد (قناعت پیشه کن)

۳۲) من آنم که در پای فوکان نریزم / مر این قیمتی دُر لفظ دری را (فارغ از کشور ۹۰)	
۱	شهریارا مفشان گوهر طبع علوی / کاین بهایم نه بهای دُر و گوهر دانند
مفهوم	زبان ارزشمند فارسی را نباید در راه مدح و ستایش به کار برد.

درس شانزدهم: فسرو / مایع مرف‌شویی

۳۳) سعديا گرچه سفندان و مصالح‌گویی / به عمل کار برآید به سفندانی نیست (ریاضی ۹۰ و انسانی ۸۸ و هنر ۸۶)	
۱	حافظ خام طمع شرمی از این قصه‌ بدار / عملت چیست که فردوس برین می‌خواهی
۲	قول و عمل چیست جز ترازوی دینی / قول و عمل ورز و راست دار زبانه
۳	قول را نیست ثوابی چو عمل نیست برو / ایزد از بهر عمل کرد تو را وعده ثواب
۴	علم با کار سودمند بود / علم بی‌کار پای‌بند بود
۵	با علم اگر عمل برابر گردد / کام دو جهان تو را میسر گردد
۶	دانشت هست، کار بستن کو / خنجرت هست، صف شکستن کو
۷	بیش بشنو ز نیک و بد گفتار / آنچه بشنیده‌ای به کار در آر
۸	راهرو راه گرد گفت مگرد / که به گفتار ره نشاید کرد
۹	اگر شیرین و پرمغز است بارت / تو را خوب است چون گفتار کردار
۱۰	جز آن را میدان رسته از بند آتش / که کردار درخورد گفتار دارد
مفهوم	ترمیم عمل بر گفتار

۱۳۴) کهتری را که مهتری یابد / هم بدان پیشم کهتری منگر فرد شافی که شد درفت بزرگ / در بزرگیش سرسری منگر (ریاضی ۹۱)	
۱	همی دانم که گر فربه شود سگ / نه خامم خورد شاید زو نه بریان
۲	هرگز به مال و جاه نگرود بزرگ نام / بدگوهری که خبت طبیعتش در رگ است
مفهوم	در بزرگی افراد کوچککی که به جایگاهی والا رسیده‌اند به پیشم مقارنت نگاه مکن. (افراد کوچک نیز می‌توانند به مقام بلند برسند.)
مفهوم مقابل	انسان کوچک به بزرگی نمی‌رسد. (نمی‌تواند تغییر کند.)

۱۳۵) بشوی اوراق اگر هم‌درس مایی / که علم عشق در دفتر نباشد (زبان ۹۱)	
۱	قلم را آن زبان نبود که سر عشق گوید باز / ورای حدّ تقریر است شرح آرزومندی
۲	مباحثی که در آن مجلس جنون می‌رفت / ورای مدرسه و قال و قیل مسأله بود
۳	حدیث عشق که از حرف و صوت مستغنی است / به ناله‌ی دف و نی در خروش و ولوله بود
مفهوم	تقابل عقل و عشق (علم عشق در کتاب موهوم نیست.)

۱۳۶) مسودان تنگ‌نظر و عنودان بدگهر وی را به می و معشوق و لهو و لعب کشیدند، بی‌سر و صدا به گوشه‌ای فرزد و دیگر مرد میدان نبود (تجربی ۹۰ و ریاضی ۸۵)	
۱	حسد آن‌جا که آتش افروزد/خرمن عقل و عاقبت سوزد
۲	حسد مرد را دل به درد آورد/میان دو آزاده گرد آورد
۳	حسد برد بدگوی در کار من/بتر شد بر شاه بازار من
مفهوم	مسد موجب ویرانی می‌گردد.
۱۳۷) مسودان تنگ‌نظر و عنودان بدگهر وی را به می و معشوق و لهو و لعب کشیدند، بی‌سر و صدا به گوشه‌ای فرزد و دیگر مرد میدان نبود (ریاضی ۸۵)	
۱	بیاموزمت کیمیای سعادت / ز هم صحبت بد جدایی
۲	ز ناجنس بگریز اگر آفتاب است/ تو را سایه خود بس، اگر یار خواهی
۳	مصاحب نباید مگر بهر راحت / چو زو رنج بینی نیاید به کاری
مفهوم	پرهیز از هم‌نشین بد

۱۳۸) پیام‌وزمت کیمیای سعادت / (هم‌صمبت بد جدایی) (هنر ۸۸)	
آفتاب ارچه روشن است او را / پاره‌ای ابر ناپدید کند	۱
منشین با بدان که صحبت بد / گرچه پاکی تو را پلید کند	۲
از بدان جز بدی نیاموزی / نکند گرگ پوستین‌دوزی	۳
در گذر از کوره‌ی آهنگران / کآتش و دودی رسد از هر کران	۴
نخست موعظه‌ی پیر می‌فروش این است / که از مصاحب ناجنس احتراز کنی	۵
مفهوم	پرهیز از هم‌نشین بد

۱۳۹) شکر نعمت نعمت افزون کند / کفر نعمت، از کفت بیرون کند (ریاضی ۸۶)	
در نعمت خدای بگشاید / شکر کن تا خدا بیفزاید	۱
نعمت آن راست زیاده که همه شکر بود / تو نه ای از در نعمت که همه کفرانی	۲
حق نعمت شناختن در کار / نعمت افزون دهد به نعمت خوار	۳
مفهوم	شکر و سپاس بنده از خداوند برای نعمت‌هایی که در اختیار دارد موجب افزونی نعمت و کفر موجب نابودی نعمت می‌گردد.

درس هفدهم: پیام‌وزیم

۱۴۰) از فلاف آمد عادت بطلب کام که من / کسب هم‌صمبت از آن زلف پریشان کردم (ریاضی ۸۸ و هنر ۹۱ و زبان ۹۰)	
هر چه خلاف آمد عادت بود / قافله سالار سعادت بود	۱
ترک آسایش اگر لذت ندارد پس چرا / گل به آن نازک‌تنی از خار بستر می‌کند	۲
نرگس او با دل بیمار من الفت گرفت / عاقبت درد محبت عین درمان شد مرا	۳
نشسته خیل غمش در دل شکسته‌ی من / درست شد همه کاری از این شکست مرا	۴
گفتم که بوی زلفت گمراه عالمم کرد / گفتا اگر بدانی هم اوت رهبر آید	۵
زلف آشفته‌ی او موجب جمعیت ماست / چون چنین است پس آشفته‌ترین باید کرد	۶
مفهوم	آنچه که باید موجب نابه‌سامانی و پریشانی شود، مایه‌ی به سامان رسیدن و آسودگی می‌شود.

درس نوزدهم: مدیث جوانی / در کوچه‌سار شب / آورده‌اند که ...

۱۴۱) از جام عافیت می نابی نهوردهام / وز شاف آرزو گل عیشی نپیدهام (فارغ از کشور ۹۰)	
۱	نچیده گل ز طرب خرج روزگار شدم / چو غنچه‌ای که به فصل خزان گشاده شود
مفهوم	مرمان و ناامیدی

۱۴۲) نه سایه دارم و نه بر بیفکنندم و سزاست / اگر نه بر درفت تر کسی تبر نمی‌زند (تجربی ۸۷ و زبان ۸۷)	
۱	مگوی بی‌گنهم سوخت شعله‌ی تقدیر / همین گناه تو را بس که نیستی بروز
۲	آن شاخ که سربرکشد و میوه نیارد / فرجام به جز سوختنش نیست سزاوار
۳	بسوزند چوب درختان بی‌بر / سزا خود همین است مر بی‌بری را
۴	گفتش تبر آهسته که جرم تو همین است / کاین موسم حاصل بود و نیست تو را بار
مفهوم	نتیجه‌ی بی‌ماصلی نابودی است.

۱۴۳) ای سرو پای‌بسته به آزادی مناز / آزاده من که از همه عالم بریدهام (زبان ۸۶)	
۱	دل آزاد من و گرد تعلق هیهات / بارها سیل تهی‌دست از این خانه گذشت
مفهوم	آزادی

۱۴۴) سر گری باید هم اول برید / نه چون گوسفندان مردم درید (فارغ از کشور ۸۷ و زبان ۸۶)	
۱	ای سلیم آب ز سرچشمه ببند / که چو پُر شد نتوان بستن جوی
۲	بکش آتش خرد پیش از گزند / که گیتی بسوزد چو گردد بلند
۳	کنون کوش کاب از کمر درگذشت / نه وقتی که سیلاب از سر گذشت
۴	آب از پی مرگ تشنه جستن / هم کار آید ولی به شستن
۵	کنون باید این مرغ را پای بست / نه آن دم که سر رشته بردت ز دست
۶	امروز بکش چو می‌توان کشت / کاتش چو بلند شد جهان سوخت
مفهوم	علاج واقعه قبل از وقوع باید کرد.

درس بیستم: سفرنامه‌ی ابن بطوطه

۱۴۵) ما اکثر العبر و أقل الاعتبار (هنر ۹۰)	
۱	هر گل نو ز گلرخی یاد همی کند ولی / گوش سخن شنو کجا دیده‌ی اعتبار کو
۲	این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود / هر که فکرت نکند نقش بود بر دیوار
۳	چندین هزار منظر زیبا بیافرید / تا کیست کو نظر ز سر اعتبار کرد
مفهوم	عبرت‌ها چه بسیارند و عبرت‌پذیرها اندک. / به عدم عبرت‌پذیری اشاره شده است.

۱۴۶) کجا هستند پادشاهانی که به هنگام نوشیدن ساغر مرگ، در این کافها فرمانروایی می‌کردند؟ چه بناهایی که صبح برپا بود و عصر ویران گشت. (ریاضی ۹۱)	
۱	خون دل شیرین است آن می که دهد رزبن / ز آب و گل پرویز است آن خم که نهد دهقان
۲	چندین تن جباران کاین خاک فروخورده است / این گرسنه چشم آخر هم سیر نشد ز ایشان
۳	گفتی که کجا رفتند آن تاجوران اینک / ز ایشان شکم خاک است آبستن جاویدان
مفهوم	ناپایداری مقام و ثروت دنیا

درس بیست و دوم: آورده‌اند که ...

۱۴۷) نگه کنید که قاضی و طامعی به مردم چه رساند. اگر چنان بودی که آن کودک بدان نان تهی قناعت کردی و طمع از ملوای او برداشتی، وی را سگ همچون فویشتنی نایستی بود (زبان ۸۹ و هنر ۸۵)	
۱	به هرچه می‌رسد از رزق سازگاری کن / که هر که ساخت به سدّ رمق سکندر گشت
۲	حرص بینداز و آبروی نگه‌دار / سرّ قناعت به روی خویش فرو هل
۳	هر که نان از عمل خویش خورد / منتّ حاتم طایی نبرد
۴	من و گنج آزادگی بعد از این / زهی پادشاهی و زهی سلطنت
مفهوم	نکوهش آزمندی و طمع‌کاری و تأکید به قناعت‌پیشگی

درس بیست و سوم: پیاموزیم

۱۴۸) عشق چون آید، برد هوش دل فرزانه را / دزد دانا می‌کشد اول چراغ فانه را (ریاضی ۸۶ و انسانی ۸۶)	
صائب حضور اگر طلبی ترک عقل کن / کاین در به روی مردم فرزانه بسته‌اند	۱
عشق آمد و عقل از پی بیچارگیش رفت / وین نیست یقین تو که در عین شکستی	۲
در تفکر، عقل مسکین پایمال عشق شد / با پریشانی دل شوریده چشم خواب داشت	۳
ای عقل نگفتم که تو در عشق نگنجی / در دولت خاقان نتوان کرد خلافت	۴
مفهوم	تقابل عقل و عشق
۱۴۹) در سفن مخفی شدم مانند بو در برگ گل / هر که فواید دیدم گو در سفن بپند مرا (فارج از کشور ۸۶)	
اگر شیرین و پرمغز است بارت / تو را خوب است چون گفتار، کردار	۱
مفهوم	سفن ارزشمند نشانه‌ی درون ارزشمند است.

۵۰) پروانه نیستم که به یک شعله جان دهم / شمع که جان گدازم و دودی نیورم (فارج از کشور ۸۷)	
مفهوم	عشق موقتی

۵۱) دود اگر بالا نشیند کسر شأن شعله نیست / جای چشم ابرو نگیرد، گر چه او بالاتر است (تجربی ۸۶)	
من از رویدن خار سر دیوار دانستم / که ناکس کس نمی‌گردد بدین بالانشینی‌ها	۱
مفهوم	اصالت و هویتی موجب ارزش‌بخشی است نه جایگاه فروتر یا برتر.

(۵۲) الهی، شیرین‌ترین عطاها در دل من (جای تو فداوند است) (تجربی ۸۷)	
۱	چه غم که طاعت ما کم، گناه ما بیش است / که نیست در نظر او کم و زیادت ما
مفهوم	امید به بخشش فداوندی

(۵۳) الهی! به مرمت آن نام که تو فوانی و به مرمت آن صفت که تو پنهانی دریاپ که تو می‌توانی (انسانی ۸۸)	
۱	ای کارساز خلق به فریاد من برس / زان پیش‌تر که کار من از کار بگذرد
مفهوم	دستگیری از بندگان

(۵۴) الهی، من غریبم و ذکر تو غریب. (هنر ۸۹)	
۱	گفتمش مگذر زمانی، گفت معذورم بدار / خانه پروردی چه تاب آرد غم چندین غریب
۲	غریب آدمم در سواد حبش / دل از دهر فارغ سر از عیش خوش
۳	چندان که گفتم غم با طیبیان / درمان نکردند مسکین غریبان
مفهوم	غریب: بی‌کس و تنها

www.libpdf.blog.ir

www.libpdf.blog.ir